

ANONYMA POLITIKER

SÖREN HOLMBERG

Folkvalda politikers viktigaste uppgift är att företräda folket. Representation är själva affärsidén i en representativ demokrati. Företrädarrollen blir central. Men företrädare måste kunna ställas till ansvar. Väljare skall inte enbart ge mandat för framtida ledarskap. De skall också kunna utkräva ansvar för den politik som förts. Misshagliga partier och politiker skall kunna avpoletteras (Petersson m fl 2002). Och skall ansvar kunna utkrävas inte bara på partinivå utan också av enskilda folkvalda måste politikerna vara kända för allmänheten. Anonyma politiker är inte bra. Problemet är dock att de allra flesta svenska politiker är okända för de många väljarna. Partiledarna är oftast välkända, men sedan är det tunt (Holmberg och Weibull 2002). Exempel på enstaka kända politiker utanför partiledarskrået finns naturligtvis. Marit Paulsen, Åsa Domeij och Pierre Schori är tre exempel på nationell nivå (Holmberg 2001). Göran Johansson i Göteborg är ett bra exempel på lokal nivå. Men de är alla undantag. Den stora majoriteten av politiker – även på ledande poster – är okända för majoriteten av väljare.

Resultaten från SOM-mätningarna i Göteborg och i Västra Götaland utgör en bra illustration till hur läget ser ut. Vi har först bett svarspersonerna ange om de känner till ett antal angivna politiker. Sedan har svarspersonerna fått uppge hur mycket de uppskattar de politiker de sade sig känna till. Den popularitetsskala som används kan variera mellan -50 (ogillar) och $+50$ (gillar). Resultaten i tabellerna 1-4 visar hur kända och uppskattade ett 35-tal politiker i västsverige har varit under åren 1994-2001. Utfallet utgör ingen upplyftande läsning. Det visar sig att endast fyra förtroendevalda når upp till en femtioprocentig kännedomsnivå – det vill säga att en majoritet av medborgarna känner till dem.

Alla fyra är göteborgare – främst Göran Johansson (85 procent) och Johnny Magnusson (69 procent), men också nätt och jämnt Margita Björklund och Rune Zachrisson (båda max 50 procent). I region Västra Götaland är det endast en politiker som lyckas nå femtioprocentnivån. Hans namn är Göran Johansson. Han var helt kort med och drog igång regionen 1998 innan han återvände till att styra Göteborg. Alla andra regionpolitiker hamnar under femtio procent, oftast klart under. Cecilia Widegren är den enda som kommer i närheten av majoritetsgränsen. Som mest anger 48 procent av innevånarna i Västra Götaland att de känner till henne. Övriga ledande regionpolitiker, som t ex Roland Andersson och Eva Eriksson, har en kännedomsprocent på endast cirka 30 procent. De flesta regionpolitiker vi har undersökt uppvisar kännedomssiffror på under 20 procent. Flera göteborgspolitiker hamnar också på samma låga nivå även om de flesta lyckas sega sig något över 20-procentnivån.

Tabell 1 Kännedom om ledande politiker i Göteborg (procent)

politiker (parti)	andel bland samtliga								andel bland egna partiets sympatisörer							
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Göran Johansson (s)	79	82	81	75	85	75	75	80	83	84	85	83	83	76	76	79
Johnny Magnusson (m)	69	66	61	56	63	56	56	56	78	74	68	66	71	65	67	64
Margita Björklund (fp)	44	50	44	43	48	44	47	50	52	54	52	54	56	57	69	61
Rune Zackrisson (fp)	50	-	-	-	-	-	-	-	64	-	-	-	-	-	-	-
Claes Roxbergh (mp)	42	43	33	28	38	33	36	36	30	39	27	27	45	35	42	36
Kerstin Svensson (s)	32	39	31	-	-	-	-	-	35	47	37	-	-	-	-	-
Jan Hallberg (m)	-	-	-	-	-	-	32	34	-	-	-	-	-	-	37	42
Roger Andreasson (v)	30	-	-	-	-	-	-	-	41	-	-	-	-	-	-	-
Vivi-Ann Nilsson (s)	-	-	-	22	28	-	-	-	-	-	-	30	27	-	-	-
Jan-Åke Ryberg (v)	-	26	18	16	-	-	-	-	-	28	24	19	-	-	-	-
Ture Jacobsson (kd)	22	24	18	16	20	-	-	-	*	*	*	*	32	-	-	-
Eva Selin (c)	24	-	-	-	-	-	-	-	*	-	-	-	-	-	-	-
Alvar Persson (c)	-	22	17	14	-	-	-	-	-	*	*	*	-	-	-	-
Solveig Lindström (s)	-	-	-	-	-	21	21	21	-	-	-	-	-	24	25	22
Eva Olofsson (v)	-	-	-	-	20	15	17	21	-	-	-	-	30	19	20	29
Ann-Marie Johansson (c)	-	-	-	-	18	-	-	-	-	-	-	-	40	-	-	-
Lars Eklund (kd)	-	-	-	-	-	12	14	14	-	-	-	-	-	12	11	20

Kommentar: Resultaten visar andelen göteborgska svars personer som *inte* kryssat för "personen okänd för mig" och som kryssat för någon grad av sympati på en ogillar-gillarskala i Väst-SOM-studierna. Procentbasen är definierad som samtliga personer som besvarat enkäterna i Göteborg. Efter kännedomsfrågan tillfrågades undersökningspersonerna vad de tyckte om politikerna på en gillar-ogillarskala mellan -5 och +5. Ett - anger att politikerna i fråga inte ingick i det årets studie medan en * anger att antalet svars personer är mycket begränsat.

Tabell 2 Populära och mindre populära göteborgspolitiker (medeltal)

Fråga: "Var skulle du vilja placera några kommunala politiker i Göteborg på nedanstående skala?"

politiker (parti)	bland samtliga								bland egna partiets sympatisörer							
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Göran Johansson (s)	+17	+24	+19	+14	+10	+9	+14	+16	+31	+36	+31	+27	+29	+27	+26	+27
Johnny Magnusson (m)	-1	+4	+5	+7	+7	+5	+7	+5	+22	+24	+21	+20	+22	+21	+22	+20
Margita Björklund (fp)	+3	+5	+8	+8	+8	+8	+9	+7	+9	+23	+24	+24	+24	+20	+17	+19
Rune Zackrisson (fp)	-2	-	-	-	-	-	-	-	+11	-	-	-	-	-	-	-
Claes Roxbergh (mp)	-1	-1	+0	-2	-0	-5	-4	-5	+19	+11	+17	+19	+17	+13	+5	+8
Kerstin Svensson (s)	+1	+1	+5	-	-	-	-	-	+8	+10	+16	-	-	-	-	-
Jan Hallberg (m)	-	-	-	-	-	-	+3	+3	-	-	-	-	-	-	+16	+14
Roger Andreasson (v)	+1	-	-	-	-	-	-	-	+23	-	-	-	-	-	-	-
Vivi-Ann Nilsson (s)	-	-	-	-1	+0	-	-	-	-	-	-	+4	+10	-	-	-
Jan-Åke Ryberg (v)	-	+2	-1	+1	-	-	-	-	-	+3	+8	+12	-	-	-	-
Ture Jacobsson	-2	+0	+0	+1	+3	-	-	-	*	*	*	*	+15	-	-	-
Eva Selin (c)	+1	-	-	-	-	-	-	-	*	-	-	-	-	-	-	-
Alvar Persson (c)	-	-0	+2	-0	-	-	-	-	-	*	*	*	-	-	-	-
Solveig Lindström (s)	-	-	-	-	-	-2	-1	+2	-	-	-	-	-	+6	+3	+7
Eva Olofsson (v)	-	-	-	-	+2	+1	-2	+1	-	-	-	-	+4	+7	+4	+10
Ann-Marie Johansson (s)	-	-	-	-	+1	-	-	-	-	-	-	-	*	-	-	-
Lars Eklund (kd)	-	-	-	-	-	-1	-2	-1	-	-	-	-	-	+2	+6	+1

Kommentar: Resultaten visar medeltalsvärden (gångar 10) på en ogillar-gillarskala med värden mellan -5 och +5. Egna partiets sympatisörer har precis som i tabell 1 definierats med hjälp av svaren på en fråga om bästa parti.

Tabell 3 Kännedom om ledande politiker i Västra Götaland (procent)

politiker (parti)	andel bland samtliga				andel bland egna partiets sympatisörer				andel i egna valkretsen			
	1998	1999	2000	2001	1998	1999	2000	2001	1998	1999	2000	2001
Göran Johansson (s)	67	-	-	-	70	-	-	-	80	-	-	-
Cecilia Widegren (m)	13	36	48	43	13	40	46	48	27	58	70	66
Roland Andersson (s)	19	23	32	30	20	30	40	34	59	56	64	64
Annelie Stark (s)	23	24	28	25	26	30	35	26	69	61	70	65
Eva Eriksson (fp)	-	20	27	26	-	29	39	32	-	46	54	52
Rune Lanestrand (svf)	19	21	25	25	-	-	-	-	36	39	41	38
Bengt Mollstedt	-	-	21	-	-	-	23	-	-	-	27	-
Kent Johansson (c)	-	16	20	18	-	19	34	35	-	34	39	37
Stig Grauers (m)	-	18	-	-	-	23	-	-	-	25	-	-
Monica Selin (kd)	11	-	16	15	11	-	15	14	15	-	21	21
Hans Aronsson (s)	-	-	16	-	-	-	17	-	-	-	26	-
Jan Hallberg (m)	15	-	-	-	18	-	-	-	22	-	-	-
Ursula Johansson (kd)	-	15	-	-	-	15	-	-	-	17	-	-
Carina Åström (v)	10	12	15	15	12	12	18	16	12	12	14	12
Thomas Mellqvist (c)	11	-	-	-	20	-	-	-	22	-	-	-
Ingela Bergendahl (s)	-	11	-	-	-	14	-	-	-	11	-	-
Gunnel Adler (mp)	11	11	-	-	10	10	-	-	13	12	-	-
Stefan Kristiansson (mp)	-	-	11	13	-	-	7	17	-	-	10	11
Jan Steen (fp)	10	-	-	-	11	-	-	-	11	-	-	-

Kommentar: Resultaten visar andelen svarspersoner som inte kryssar för "personen okänd för mig" och som kryssat för någon grad av sympati på en ogillar-gillarskala. Procentbasen har definierats som samtliga personer som besvarat Väst-SOM-enkäten i Västra Götaland. Partisympatierna har fastställts med hjälp av en fråga om bästa parti. Valkrets har definierats som riksdagskretsarna, vilka motsvarar valkretsarna i regionvalet. Politikerna har förts till den valkrets där de kandiderade.

Tabell 4 Populära och mindre populära politiker i Västra Götaland (medeltal)

politiker (parti)	andel bland samtliga				andel bland egna partiets sympatisörer				andel i egna valkretsen			
	1998	1999	2000	2001	1998	1999	2000	2001	1998	1999	2000	2001
Göran Johansson (s)	+10	-	-	-	+24	-	-	-	+10	-	-	-
Cecilia Widegren (m)	+2	+2	-15	-11	+9	+21	+2	+5	+2	-0	-12	-9
Roland Andersson (s)	-3	-3	+2	-2	+8	+8	+11	+7	-5	-4	-0	-4
Annelie Stark (s)	-1	-5	-3	-4	+9	+5	+6	+4	-6	-12	-7	-8
Eva Eriksson (fp)	-	+6	+5	+4	-	+20	+17	+17	-	+9	+8	+5
Rune Lanestrand (svf)	+2	-2	-3	-4	-	-	-	-	+5	+2	-3	-4
Bengt Mollstedt (m)	-	-	-1	-	-	-	+8	-	-	-	+1	-
Kent Johansson (c)	-	+1	-0	-0	-	+21	-0	+9	-	+0	-2	-3
Stig Grauers (m)	-	-8	-	-	-	+1	-	-	-	-8	-	-
Monica Selin (kd)	+3	-	-0	-1	+3	-	0	+4	+2	-	-2	-2
Hans Aronsson (s)	-	-	+0	-	-	-	+6	-	-	-	+3	-
Jan Hallberg (m)	+2	-	-	-	+13	-	-	-	+3	-	-	-
Ursula Johansson (kd)	-	-2	-	-	-	+5	-	-	-	+1	-	-
Carina Åström (v)	+3	+0	-0	-0	+6	+3	+6	+3	+4	+2	-0	+0
Thomas Mellqvist (c)	+1	-	-	-	+10	-	-	-	+4	-	-	-
Ingela Bergendahl (s)	-	+0	-	-	-	+1	-	-	-	+1	-	-
Gunnel Adler (mp)	+1	+1	-	-	+8	+13	-	-	-0	+3	-	-
Stefan Kristiansson (mp)	-	-	-1	-1	-	-	+5	-1	-	-	-0	-0
Jan Steen (fp)	+1	-	-	-	+10	-	-	-	+4	-	-	-

Kommentar: Resultaten är medelvärden (gångar 10) på en ogillar-gillarskala med värden mellan -5 och +5. Partisympati och valkrets har definierats på samma sätt som i tabell 3.

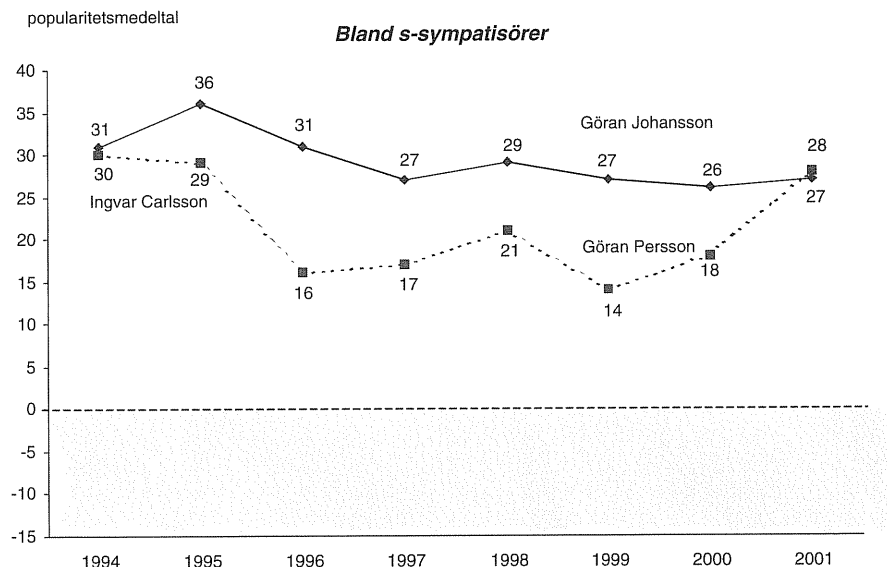
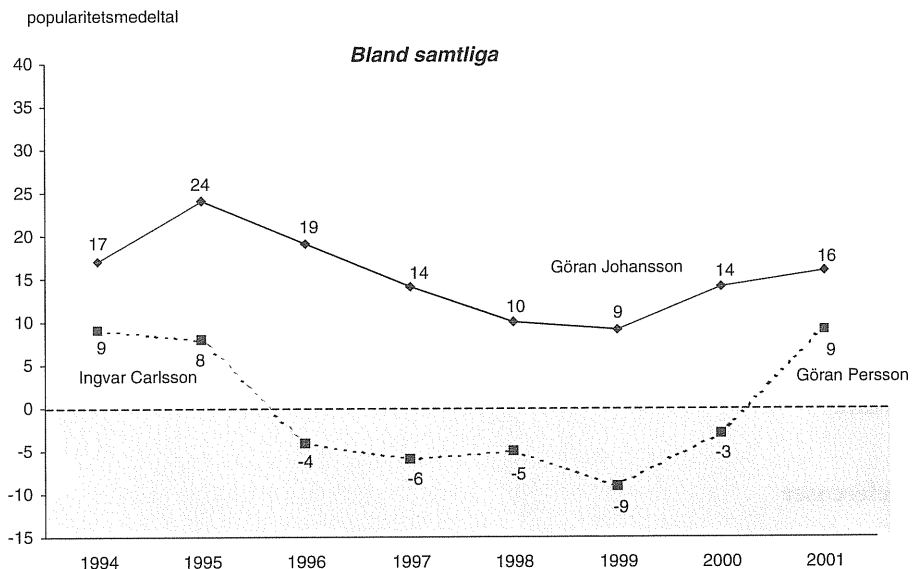
Att sedan de flesta lokalpolitiker inte är särskilt uppskattade av de få människor som känner till dem är ju inte precis någon tröst. Bland göteborgspolitikerna var det endast Göran Johansson och till viss del Johnny Magnusson, Jan Hallberg och Margita Björklund som kunde uppvisa någorlunda klara plusvärden när det gäller den personliga populariteten. Övriga har popularitetsvärden kring noll eller på den negativa sidan. Miljöpartiets Claes Roxbergh har under ett antal år uppvisat sämst siffror (-5 år 2001). I regionen ser det ännu värre ut. Endast en av de politiker vi mätte 2001 hamnade på ett plusmedeltal. Det var Eva Eriksson med +4. Alla övriga uppvisade negativa popularitetsvärden. Cecilia Widegren uppskattades minst med ett värde på -11, en viss uppryckning från -15 året innan.

Analysen kan uppfattas som orättvis eftersom den gäller politikernas kännedom och popularitet bland alla medborgare och inte enbart bland de medborgare som politikerna skall företräda. I snäv mening representerar valda politiker de väljare som röstat på dem, dvs det egna partiets väljare eller eventuellt medborgarna i den egna valkretsen. Frågan blir alltså – är politikerna mer kända och mer uppskattade bland det egna partiets sympatisörer och i den egna valkretsen? Svaret är ja, men inte särskilt mycket mer kända eller populära. Göteborgspolitikerna var i genomsnitt 6 procentenheter mer kända och 12 popularitetspoäng mer uppskattade bland det egna partiets sympatisörer än bland göteborgare i gemen. Motsvarande siffror för politikerna i Västra Götaland är 4 procentenheter mer kända och 9 popularitetspoäng mer uppskattade. När det gäller regionpolitikerna kan vi också studera hur resultaten ser ut i politikernas egna valkretsar. Är dom mer kända och uppskattade hemmavid? Svaret är tveklöst ja när det gäller kännedom. Nästan alla är mer välkända i egna valkretsen än i hela regionen. Och i många fall är skillnaden 30-40 procentenheter. Regionpolitiker som Cecilia Widegren, Roland Andersson, Annelie Stark och Eva Eriksson uppvisar kännedomssiffror över 50 procent i sina hemprovinser. Snittmässigt är regionpolitikerna 16 procentenheter mer kända i den egna valkretsen.

När det gäller popularitet ser det dock inte så roligt ut. Det är nästan lika många regionpolitiker som är mindre uppskattade i den egna valkretsen än som är mer uppskattade. I 45 procent av fallen är politikerna mer populära hemmavid mot 38 procent där de är mindre uppskattade. Annelie Stark och Kent Johansson är exempel på politiker som är mindre uppskattade i hemmavalkretsen än i regionen som helhet. För Eva Eriksson är det tvärtom. Hon är något mer uppskattad hemma i Skaraborg än i ute i hela regionen. Genomsnittligt är regionpolitikerna endast +0.05 procentenheter mer populära i den egna valkretsen än ute i stora regionen. Det är uppenbarligen inte lätt att bli profet där man bor.

Den ende lokalpolitiker bland dem vi undersökt som kan uppvisa kännedomssiffror i närheten av partiledarnas är Göran Johansson. Och popularitetsmässigt slår han dessutom dem alla. Göran Johanssons uppskattningssiffra på +24 bland samtliga svars personer i Göteborg 1995 är det högsta värde vi någonsin uppmätt för någon politiker i SOM-sammanhang. Även om Johanssons popularitetssiffror har

Figur 1 Vem är mest populär – Göran J eller Göran P? (medeltal)

Kommentar: Resultaten visar hur populära tre s-ledare har varit bland samtliga svarspersoner respektive bland s-sympatisörer under åren 1994 – 2001. Skalan kan variera mellan -5 (ogillar) och +5 (gillar). Medeltalen för partiledarna (Ingvar Carlsson 1994 – 95, Göran Persson 1996 – 01) gäller för hela Sverige. Göran Johanssons siffror gäller för Göteborg. Resultaten har multiplicerats med 10 för att få värden mellan -50 och +50.

sjunkit något är de fortfarande 2001 högre än alla partiledarnas, inklusive Göran Perssons. Det mest unika med Göran Johanssons popularitet är bredden. Han har hyfsade uppskattningssiffror även bland borgerliga väljare. Det brukar inte s-politiker ha. Bland socialdemokratiska väljare är däremot inte Göran Johanssons popularitet lika uppseendeväckande. Ingvar Carlsson var 1994 nästan lika uppskattad bland s-väljare som Göran Johansson och år 2001 var Göran Persson till och med något mer populär bland s-sympatisörer än Göran Johansson (se figur 1). Det är inte lätt att bli profet bland partivännerna där hemma.

En enda ordentligt känd lokalpolitiker, som dock råkar vara populär, av 36 undersökta fall är ingen uppmuntrande siffra. Speciellt inte som de flesta andra politikerna var både relativt okända och föga uppskattade. Representation och ansvarsutkrävande på individnivå kan inte fungera särskilt bra med sådana resultat. Västsvenska politiker behöver komma ut ur sin anonymitet. Göran Johansson är för ensam.

Referenser

- Holmberg, Sören, Hedberg, Per, Oscarsson, Henrik m fl (2001) *EuropaOpinionen*. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen
- Holmberg, Sören och Weibull, Lennart, red. (2002) *Det våras för politiken*. Göteborg: SOM-institutet
- Petersson, Olof, Holmberg, Sören, Lewin, Leif och Narud, Hanne, Marthe (2002) *Demokrati utan ansvar*. Stockholm: SNS-förlag